

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота з корейської філології

на тему:

**ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО
КОЛОРИТУ У ПЕРЕКЛАДАХ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
(НА ОСНОВІ ТВОРУ ЛІ МІН ЧЖИН «ДОРОГА В ТИСЯЧУ ЛІ»)**

Студентки IV курсу групи ПКор 21-19
факультету східної і слов'янської філології
денної форми здобуття освіти

Освітньої програми:

Корейська мова і література та переклад,
західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.066 Східні мови та
літератури (переклад включно),

перша – корейська

Харитонові Анастасії Сергіївни

Науковий керівник:

ст. викл. **Тогобицька А.І.**

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. РОЗДІЛ І. МОВНА КАРТИНА СВІТУ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ МЕНТАЛІТЕТУ НАЦІЇ.....	6
1.1. Національна мовна картина світу, її характерні ознаки.....	6
1.2. Взаємовплив мови і національної свідомості народу.....	11
1.3. Національно – культурний компонент НМКС і способи його вираження при перекладі художнього твору, зокрема в корейському романі Лі Мін Чжин «Дорога в тисячу лі»	17
Висновки до Розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНО – КУЛЬТУРНОГО КОМПОНЕНТА ТА СПОСОБИ ПЕРЕДАЧІ ЕТНОМОВНОЇ СПЕЦИФІКИ РЕАЛІЙ, ЩО ВЖИВАЮТЬСЯ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ.....	26
2.1. Специфіка перекладу етнолексики, етнофразеології та особливості відтворення їх стилістичного навантаження та помилки при перекладі, які спричиняють втрату прагматичного потенціалу тексту.....	26
2.2. Особливості відтворення національного колориту при передачі назв реалій, власних назв, тропів тощо.....	29
Висновки до Розділу 2.....	34
Висновки.....	36
Анотація.....	38
Список використаної літератури.....	39

ВСТУП

Лексика, що характеризує етнокультурні особливості певної нації, привертає увагу до її історії та культури, побуту та традицій, і протягом багатьох років є предметом дослідження як для лінгвістів, так і для перекладознавців та мовознавців. Кожна мова є певним відображенням культури будь-якого народу, вона несе в собі семантичний та генетичний код тих чи інших спільнот; усі зміни у соціальному житті неодмінно знаходять відбиток у мові, втілюючись у нових словах чи словосполученнях або надаючи нове значення вже існуючим. Тому досить часто ми стикаємося з труднощами під час перекладу подібних лексичних одиниць, адже ця категорія слів часто не має аналогів у інших мовах та належить до суто національної лексики, що була б зрозуміла для окремої нації та чужої для іншої, а отже, потребує пояснення та адекватної передачі під час перекладу. Особливо це стосується перекладу художніх творів, коли перекладач не має можливості замінити увесь набір подібних одиниць, які наразі називають реаліями, певними аналогами рідної мови, щоб не втратити колорит іншомовної дійсності.

Метою нашої роботи є дослідження поняття «реалія» з точки зору перекладознавства, зокрема їх особливостей та труднощів при перекладі, в даному випадку корейською; існуючих способів перекладу та класифікацій, а також втілення їх на практиці при аналізі роману Лі Мін Чжин «Дорога в тисячу лі».

Актуальність дослідження визначається необхідністю більш детального дослідження реалій, та визначення основних труднощів, які можна знайти у художній літературі різних країн та з якими стикається, безпосередньо, перекладач під час роботи, а також специфікою їхнього перекладу, адже вони відображають певні історичні, геополітичні, соціально-культурні особливості розвитку нації.

Предметом дослідження є виокремлення основних складнощів при перекладі з корейської на українську мову.

Об'єктом дослідження є згадуваний вище корейський роман «Дорога в тисячу лі», авторки Лі Мін Чжин.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей перекладу реалій у художньому творі на матеріалі перекладу роману Лі Мін Чжин «Дорога в тисячу лі» українською мовою. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань:

1) виявити структуру культурного явища та його просторовочасових варіантів;

2) дати визначення поняттю «реалія у художній літературі» та визначити його особливості та специфіку перекладу;

3) встановити найбільш доцільні способи перекладу реалій;

4) охарактеризувати та класифікувати реалії, що формують картину світу у романі Лі Мін Чжин «Дорога в тисячу лі»;

5) визначити план змісту культурного явища та його елементів – основних тем і мотивів, які формують культурний текст.

Методи дослідження зумовлені загальною метою та конкретними завданнями роботи. За допомогою аналізу та систематизації були розглянуті різні підходи до визначення поняття «реалія» в сучасному мовознавстві, метод зіставлення було застосовано задля дослідження різних точок зору. Метод класифікації дозволив згрупувати реалії, наявні в романі Лі Мін Чжин «Дорога в тисячу лі» за предметним поділом. Порівняльний метод було застосовано при проведенні перекладацького аналізу способів та засобів перекладу, що використовує перекладач для відтворення реалій у тексті перекладу. Кількісний аналіз був застосований для визначення процентного співвідношення між способами відтворення реалій.

Наукова новизна формулюється через визначення поняття реалії у корейській художній літературі; розроблена класифікація реалій роману Лі Мін Чжин «Дорога в тисячу лі»; проведено комплексний аналіз особливостей відтворення реалій українською мовою; запропоновано типологію

перекладацьких трансформацій, використаних у романі Лі Мін Чжин задля відтворення реалій.

Практичне значення полягає у тому, що результати проведеного дослідження можуть бути використаними у рамках теоретичних та практичних курсів з практики перекладу текстів художнього жанру, під час лекційних занять зі стилістики, а також у рамках вивчення дисциплін «Світова література в українських перекладах» та «Лексикологія».

Аналіз останніх наукових робіт доводить, що проблемам визначення особливостей поняття «реалія» та способів їх перекладу присвячено велику кількість праць вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, було досліджено наукові доробки Л. С. Бархударова, В. В. Виноградова, С. І. Влахова та С. П. Флоріна, В. В. Коптілова та інших.

У сучасному мовознавстві існує широке й вузьке розуміння сутності етнолінгвістики як галузі знань (Є. Бартмінський, В. В. Жайворонок, М. І. Толстой). Такий погляд на об'єкт етнолінгвістики М. І. Толстой вважає досить продуктивним, оскільки важливим є суміжжя між частковими дисциплінами, їхня взаємодія та спільна методологічна основа. В. В. Жайворонок розбудовує цей підхід і зазначає: «Якщо розуміти етнолінгвістику в широкому плані, вона може включати значною мірою мову фольклору, а також діалектологію, частково історію мови (пов'язану з історичною лексикологією, або етимологією, і культурною та етнічною історією народу), крім того майже всі аспекти мови як соціального явища». За В. Конобродською предметом етнолінгвістики в широкому сенсі є «вивчення плану змісту етнокультури, тобто давньої моделі світу, побудованої за міфологічними уявленнями, або з'ясування етимології явищ духовної культури, реалізованої в різних її формах. Останні становлять об'єкт етнолінгвістики».

Важливим складником етнолінгвістичного матеріалу є національно маркована лексика, зокрема етнографізми (가야금, 탈춤, 실학), діалектизми (옥-늬), екзотизми (김치, 원, 태권도) тощо. Така вербальна площа містить

передовсім тематичні групи слів, що відображають специфіку корейського народу, умови його життя й особливості світорозуміння, несуть ознаки територіального маркування та відтворюють загальну картину соціальних стереотипів. Крім того, переважна частина стилістично нейтральної лексики, усталених зворотів в умовах національно орієнтованого контексту набуває забарвлених рис в етнічному й соціально-психологічному вимірах.

За допомогою мовознавчих методів етнолінгвістика опрацьовує широке коло питань народної культури, народної психології, міфотворчості, охоплює різні об'єкти позамовної дійсності – побут, природу, обряди, міфічні образи, народну медицину й лікувальну магію, повір'я через їх вербальне вираження. Із цих позицій історія кожної мови осмислюється в тісному поєднанні з етнічною історією носіїв цієї мови, а народний світогляд, світовідчуття оцінюються з позиції категорій мовної системи. Вивчення ментальності в мовних явищах виводить етнолінгвістику в галузь народної моралі, естетики, філософії, створюючи цілий комплекс лінгвістичних і культурологічних проблем.

Кожен перекладач повинен відшукати ідеальний баланс передачі реалій художнього твору, з метою збереження оригінальності твору, його національної специфіки та для того, щоб не перенаситити незрозумілими, чужими для сприйняття словами око читача іншого культурного осередку.

Таким чином, сучасна етнолінгвістика активно взаємодіє з іншими мовознавчими й гуманітарними дисциплінами та має свої мету, об'єкт, предмет, понятійний апарат, джерельну базу й методику вивчення. У центрі етнолінгвістики як науки про національно-мовне життя знаходяться проблеми взаємодії мови і культури, вивчення впливу етнокультурних, етнопсихологічних чинників на функціонування мови.

РОЗДІЛ 1

МОВНА КАРТИНА СВІТУ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ МЕНТАЛІТЕТУ НАЦІЇ

1.1. Національна мовна картина світу, її характерні ознаки

Останніми роками у всьому світі спостерігається зростання загальнолюдського інтересу до дослідження мовного питання з точки зору мовознавства, що відображається, передусім у зверненні, безпосередньо, до мови, мовної діяльності, до носія мови, як суб'єкту мовної діяльності та результату його мовної діяльності.

Мовні картини світу включають універсальні ознаки, які обумовлюють можливість міжкультурної комунікації в її різноманітних формах. Наявність універсальї зумовлена як об'єктивною єдністю людського досвіду, оточуючого світу і людини як живого організму, так і культурними та мовними зв'язками народів, що встановлюють спільні орієнтації цінностей. О. Л. Вайсгербер у 1930 році запровадив у науку термін «мовна картина світу», наголошуючи, що у мові конкретного співтовариства живе і впливає духовний зміст, скарб знань, що по праву називають картиною світу конкретної мови (Вайсгербер Л., 1993). Вперше термін вжив В. Гумбольт, якого вважають основоположником теорії про мову як способу бачення та інтерпретації світу (Гумбольт В., 1985). Він висунув ідею про те, що «в кожній мові закладено самотутнє світоспоглядання», тому кожна мова – нове світобачення. Згідно з Вайсгербером, мовна картина світу – структура мови, зумовлена історично складеною системою значень, що впливає на сприйняття людиною довкілля. Вчений вказував на взаємозалежність людського мислення та мовної картини світу. Гумбольт застосував до аналізу мови діалектичний метод, відповідно до якого світ розглядається у розвитку як суперечлива єдність протилежностей; як ціле, пронизане загальними зв'язками та взаємними переходами окремих явищ та їх сторін, як система.

Згідно гіпотези лінгвістичної відносності Е. Сепіра та Б. Уорфа, що також стверджували, що структури мови, організовуючи людське сприйняття

та досвід, значно впливають на світогляд та уявлення про становлення світу. Б. Уорф узагальнив: у мовному світі все відносне, ми членуємо світ так, як підказує нам рідна мова, і *стикаємося, таким чином, з новим принципом відносності. Він полягає в тому, що подібні фізичні явища дозволяють створити подібну картину всесвіту тільки за подібності або принаймні за співвідносності мовних систем* (Сенір Е., 1993).

Проблема дослідження мовної картини світу тісно пов'язана з проблемою концептуальної картини світу, що відображає специфіку людини, її взаємовідносин із зовнішнім світом, існування в цілому. Виділяють також і національну мовну картину світу. Саме в змістовій складовій мови (меншою мірою в граматиці) відкривається картина світу того чи іншого етносу, яка стає фундаментом всіх культурних стереотипів; але і також національна картина світу може вважатися відображенням національного характеру та ментальності.

Наприклад, за О. Потебнею (1996), мова є не тільки «найкращою, а й вірною, єдиною прикметою, за якою ми впізнаємо народ, і разом із тим єдиною, не замінимою нічим і неодмінною умовою існування народу». На його думку в мові кодуються глибинні пласти національної самосвідомості, культурної самобутності народу. Отже, культурна спадкоємність, як спосіб зв'язку між поколіннями певного народу, можлива через мову. Всі інші форми спадкоємності (матеріальна культура з усім її різноманіттям, різновиди художньої творчості) сторинні щодо мови.

Дослідники відмічають, що в мові закріплюються саме ті образні вирази, котрі асоціюються з культурно-національними стереотипами, що являють собою певним чином константи мовної картини світу, так як через ці поняття в концептуальну картину вплітається те повсякденно-побутове уявлення про світ, що зафіксоване даною мовою.

Зауважується також, що при описі національної картини світу важливим є поняття культурної конотації. Конотація – усталені ознаки поняття, що виражається словом, що втілюють прийняті в суспільстві

відношення, оцінку відповідного предмета чи факту, зумовлені традиціями, особливостями тієї чи іншої культури.

Коннотативний зміст слова обумовлено співвіднесеністю асоціативно-образної основи з еталонами, символами, цінностями, стереотипами та іншими кодами національної культури. Витоки конотації пов'язані з історією та культурою етносу. Конотація також може бути позитивною чи негативною. Наприклад, слово 𐄂𐄃 – змія: нейтральною конотацією вважатиметься елементарне пояснення – довга рептилія без кінцівок; негативною – слизька, огидна, небезпечна і отруйна тварина.

Важливим сегментом коннотативного змісту є його асоціативний потенціал. Іноді конотацію також називають семантичною або смисловою асоціацією. За її допомогою відображають такі ознаки позначуваного об'єкту, що стійко пов'язані у свідомості носіїв мови з цим об'єктом. Але при цьому зазначені ознаки не є необхідними для вживання даного слова. В багатьох мовах, в тому числі і корейській, слово 𐄂𐄃 - змія, має конотацію «підступність, хитрість». Дані ознаки несуттєві для даного виду тварин. Зіткнувшись з цією твариною людина не буде перевіряти, наскільки вона дійсно є підступною, аби з'ясувати її видову приналежність. Проте в мові обидві ці лексеми стійко асоціюються одна з одною. Про це свідчить, наприклад, те, що підступну людину не рідко називають змією. В корейській мові навіть є словосполучення 𐄂𐄃 𐄂𐄃, яке при дослівному перекладі означатиме «квіткова змія», проте в ширшому розумінні так називають жінку, «яка в корисливих цілях зближається з чоловіком, задля виманювання цінностей та грошей».

Як було сказано вище, конотації є відображенням прийнятої в даному мовному співтоваристві оцінки факту навколишньої дійсності. А також вони відображають і культурні традиції. Конотація може бути: національною (характерна для більшості представників культури); локальною (характерна для представників будь-якої частини суспільства, наприклад, інтелігенції,

студентства, військових тощо); індивідуальною (характерна для окремого носія культури).

Різноманітні умови існування етносів, соціально-історичні, культурні фактори, що відрізняють один народ від іншого, виступають об'єктивною складовою для визначення національної картини світу, яка являє собою сукупність концепцій, що є базою національного мислення.

Сприймання світу окремою людиною складається в певний менталітет. А менталітет окремої особистості сприймається вже як національний менталітет (національний спосіб сприйняття і розуміння дійсності, що визначається сукупністю когнітивних стереотипів нації), а також як елемент особистого розвитку людини; освіта, культура, досвід сприйняття та інтерпретація явищ дійсності.

Ефективним способом реконструкції мовної картини світу і того менталітету, що і пояснює цю картину є онтологічна етимологія, метою якої є виявлення семантичної мотивації мовних визначень певних концептів, в яких втілені когнітивні процеси, що є основою сучасних світових мовних картин.

Вербальна (і концептуальна) сторона національної мовної картини світу є найбільш досліджуваною частиною мовної картини світу. Найменування предметів за їх окремими ознаками, лакуни та різноманітність назв одних і тих самих або суміжних предметів є досить важливим показником відмінностей в національних способах категоризації світу.

Особливо активно досліджуються закономірності відображення національного менталітету в лексичній картині світу.

Відображення тієї чи іншої одиниці навколишнього світу в лексиконі свідчить про важливість чи неважливість смислової чи предметної категорії в національній культурі. *Серед національно-специфічної лексики О. Корнілов (2003) виділяє кілька груп:*

1) Позначення специфічних реалій, безеквівалентна або частково еквівалентна лексика (в корейській мові: *아랫목* – *найтепліша частина*

підлоги в кор.будинку, 김치 – закуска із маринованих овочів, заправлених різноманітними спеціями);

2) Позначення універсальних концептів, які мають специфічні прототипи (різноманітні характеристики в різних мовах таких понять, які виражаються в корейській мові лексемами 꽃 – квітка, 과일 – фрукти, 새 – птах);

3) Позначення специфічних абстрактних концептів (종교 – релігія, 생활양식 – побут, спосіб життя, 효자 – культ поваги до старших, 전 – почуття).

Значимим поняттям, яке допомагає аналізувати відмінності національних мовних картин світу, є поняття лакуни. Лакуна - національно-специфічний елемент культури, який знайшов відповідне відображення у мові та мовленні носіїв цієї культури і який в процесі комунікації або не розуміється взагалі, або розуміється недостатньо носіями іншої лінгвокультури. У вузькому сенсі, лакуна розуміється як відсутність у лексичній системі мови слова для позначення того чи іншого поняття. Наш культурний, мовний та концептуальний досвід при зіткненні з досвідом іншої мови дозволяє виявити значну відсутність лексично закріплених сторін буття як в іншій, так і в рідній мові. Наприклад, в корейській мові відсутні поняття, співвідносні з європейськими брат, сестра: в корейській мовній картині світу відносини спорідненості вимагають більш детального означення: 형 – старший брат (для хлопця), 오빠 – старший брат (для дівчини), 누나 – старша сестра (для хлопця), 언니 – старша сестра (для дівчини); 형제-자매 – брати\сестри; (남-여) 동생 – хтось молодший.

Говорячи про поділ мовних картин світу, найпримітивнішою класифікацією можна назвати групову картину світу, яка є дійсною не тільки для одного індивіда, а для певної групи людей, об'єднаних за національною ознакою.

Індивідуальна картина світу, навпаки, є продуктом свідомості одного індивіда і представляє собою сукупність стабільних та змінних елементів,

оскільки вона з одного боку, має за основу колективну (в тому числі національну, когнітивну та інші) картину світу, що менш підпадає змінам, а з іншого – конкретизується та доповнюється протягом всієї людської життєдіяльності.

Найбільший інтерес викликають індивідуальні картини світу, що створюють літературні твори. Дані роботи, як правило, реалізуються в художніх творах. Тому паралельно національній та індивідуальній картині світу, виділяється художня картина світу. Причому, така мовна картина світу опосередковується двічі: один раз за допомогою мови, а другий раз – через індивідуальне сприйняття автора, ґрунтуючись на його суб'єктивно-особистісних уявленнях про світ. Особливість даної мовної картини світу відображається у виборі художніх засобів, композиції художнього твору та змістовних елементів.

Мовна картина світу формується різними способами; серед найбільш виразних та яскравих, дослідники виділяють фразеологізми, міфологеми, образно-метафоричні слова, коннотативні слова та інші.

1.2. Взаємовплив мови і національної свідомості народу

На сьогоднішній день все більшої популярності в наукових та дослідницьких дослідженнях набуває питання національної ідентичності. Разом з тим спостерігаються процеси посилення взаємодії різних націй та етносів між собою, спровоковані глобалізацією та поступовим зростанням впливу засобів масової інформації та комунікації, через які транслуються та поширюються національні стереотипи.

Мова відіграє важливу роль у національному та етнічному становленні, так як не обмежується лише духовним надбанням того чи іншого народу, але й забезпечує відчуття взаємної взаємовідповідності та відмінності від інших націй та етносів.

Особливість мови, що визначає його функціональну роль в організації соціуму, представлена його здатністю, з одного боку, бути формою

національних, етнічних та інших соціальних відносин, а з іншого – описувати та пояснювати ці відносини, створюючи теорії, які в подальшому стають рушійною силою, здатною змінити цей же соціум.

Питанню національної ідентичності, а також зв'язку її з мовою, приділяється достатньо уваги зарубіжними та вітчизняними авторами.

На початку ХХ століття починає зароджуватися теорія, згідно якої різниця між семантичними системами мов носить абсолютний характер, має форму мовного диктату та визначає як сприйняття світу через мову, так і поведінку людей у соціумі. Дана теорія бере початок у працях І. Гердера, В. Гумбольта, та знаходить своє продовження у вченнях представників німецької лінгвофілософії Е. Кассіра, Й. Вайсгербера.

Як влучно зауважили українські вчені О. Рафальський та З. Самчук (2009), «ідентичність не є результатом дії, вона – результат історії, результат самозбереження і розвитку особистості за умов, які випадковим чином пов'язані з основою його прагнень. Саме тому, що стосується історії, яка надає людині ідентичної значущості, результат є не діючим суб'єктом, а лише способом тлумачення цієї історії». Отже, у формуванні національної ідентичності суспільства однією з головних деталей є саме історія.

У різні історичні періоди, на перший план виходять різні чинники. В примітивному суспільстві головним ідентифікаційним чинником виступав етнос. Тобто головним фактором приналежності виступала прив'язаність до певної групи людей, об'єднаної родинними зв'язками. Проте, із виникненням громади етнос, як чинник ідентифікації стає другорядним, поступаючись місцем іншому об'єднуючому елементу – спільній культурі. Головними ознаками якої були мова і релігія.

Розвиваючи тему «мова-мислення-самосвідомість» варто наголосити на тому, що цей зв'язок і є основою саморозвитку будь-якої нації, її культури та традицій. Причинами подібних тверджень є реальні історико-політичні ситуації: В. Гумбольт створює свою теорію в період становлення єдиної німецької нації, об'єднання роз'єднаних держав в єдину національну державу;

процес самоідентифікації українців як нації на зламі ХХ століття, коли самобутні українські структури силоміць зросійщувалися і прив'язувалися до проросійкої ідеології, що ніяк не могла слугувати світоглядною парадигмою української національної ідеї; подібне становлення національної ідентичності спостерігається і в Кореї у першій половині ХХ століття, коли країна ще зберігала єдність та перебувала у статусі генерал-губернаторства Японії, тобто фактично була японською колонією. Що в свою чергу, наклали відбиток на мову, та власне самоідентифікацію корейської нації. Попри пригнічення корейської мови, заборону розмовляти і писати, корейський народ продовжував боротися за власну незалежність і права власної самобутності.

В періоди особливої національної активності, наприклад, війни, мова функціонує як зв'язкова ланка, що об'єднує націю. Даний факт ще раз підкреслює особливу соціальну функцію мови та доводить, що в історично значущі моменти життя людства, лінгвістична теорія стає дискурсом нації, з метою його згуртування.

Е. Балібар (2006) підкреслює, що мова це один із основних шляхів усвідомлення національної приналежності. Спільність мови прив'язує індивідів до джерела, що може бути актуалізоване у будь-який момент, що включає в себе спільну дію обміну, дискурсивного спілкування між цими індивідами, використовуючи як засоби розмовної мови, так і весь масив записаних та зафіксованих текстів, що постійно оновлюється (с. 218).

Говорячи про основні риси прояву феномену «національної ідентичності» Південної Кореї колективістський тип корейської культури передбачає превалювання інтересів суспільства над інтересами індивіда. Рівень суспільної свідомості у Південній Кореї достатньо високий. А будь-яка організація, будь-яке співтовариство автоматично облаштовується як родина. З цієї ж причини у корейців яскраво виражена висока повага до соціального статусу; здавна культ шанування старших культивується не тільки в родині, але й в соціальних відносинах.

Корейський народ, як ніхто інший, володіє міцною історичною пам'яттю, де знову ж таки, можна провести паралель з українським народом. Її вихованню приділяється велике значення та робиться це на основі багатовікової національної історичної традиції. Стабільністю встановленого порядку та існуючої системи прав та обов'язків, що визначають взаємодію людини з іншими людьми, відрізняється корейська культура в цілому. Нові ідеї та концепції, що запроваджуються як результат взаємодії з іншими державами у культурно-національному плані, є новою варіацією вже відомого та загальноприйнятого.

Питання національної ідентичності має чимало спільного з поняттям історичної пам'яті. *Така зацікавленість у дослідженні даного поняття, як вважає Ю. Зерній, зумовлена наступним: «досвід модерного націотворення свідчить: подолання кризових явищ у національній ідентичності прямо пов'язано з актуалізацією історичної пам'яті, її консолідуючих та об'єднавчих властивостей».*

Натомість М. Гальбвакс (1994), який розглядав історичну пам'ять як важливий чинник самоідентифікації соціальної чи будь-якої іншої групи, у дослідженні під назвою «Соціальні рамки пам'яті» показав, що соціум обмежує та впорядковує спогади в просторі та часі, слугує джерелом як самих спогадів, так і понять, в яких вони фіксуються. Навіть особисті спогади мають соціальний вимір, оскільки в дійсності є складними образами, що виникають тільки через комунікацію та взаємодію в рамках соціальних груп. Особистий досвід інтегровано в розуміння минулого, набутого суспільством (с.289-290).

М. Гальбвакс наголошує на тому, що оскільки спогади постійно піддаються перевірці, то при повторенні вони часто зливаються в одне ціле – стереотипний образ або, використовуючи термін М. Гальбвакса, «імаго».

«Історична пам'ять» по-різному трактується окремими авторами-істориками: як спосіб збереження та трансляції минулого в епоху втрати традиції, як індивідуальна пам'ять про минуле, як частина соціального запасу

знань, яка існує вже в примітивних суспільствах, як «колективна пам'ять» про минуле, якщо мова йде про групу, і як «соціальна пам'ять», коли мається на увазі суспільство, як ідеологізована історія, найбільше пов'язана з виникненням держави-нації, і нарешті просто як синонім історичної свідомості.

Доволі цілісне визначення історичної пам'яті знаходимо у А. Герасимчук і З. Тимошенко. Отже, «історична пам'ять – це соціально-психологічне явище, змістом якого є збереження і відтворення індивідом, соціальною групою, класом уявлень, переживань, традицій, звичаїв, морально-естетичних норм, котрі мали місце у минулому. Через культуру історична пам'ять постає як основа для розвитку історичного мислення, у межах якого відбувається усвідомлення нацією самої себе, усвідомлення того, що вона має свою історію, робить свій внесок у розвиток світової цивілізації». Зв'язок історичної пам'яті та національної ідентичності визнають всі.

Підґрунтя національної самосвідомості становить культурна спадкоємність етнічних груп, що сформували націю. Національна символіка виступає консолідуючим фактором нації, і зокрема варто зазначити такі елементи самоідентифікації народу, як орнаментальна колористика, символи з виразним етнополітичним забарвленням. Взаємозв'язок і значущість етнічного символу для психіки певного народу вдало передає теорія А. Налчаджяна, згідно з якою кожен етнічний (національний) символ є зв'язкою певної частини психічного складу етносу. Сукупність етнічних символів виступає як система кодування певної частини етнічного характеру та уявлень етносу про навколишній світ і про самого себе.

Як підкреслює М. Козловець (2009) «якщо для культурної ідентичності основною цінністю є спільнота, що спирається на культуру, то для національної таку роль відіграє політична спільнота, яка прагне здобути суверенний статус або вже його здобула. Культурну ідентичність спільноти доречно розглядати як етап, котрий із необхідністю передуює

творенню національної ідентичності» (с.558). Про національну ідентичність можна говорити й тоді, коли зникає мова або інший важливий складник культурної ідентичності. Так, під час японської окупації корейського півострову, рівень грамотності становив приблизно 2%. Таке явище поширене й серед українців: російсько-(польсько-, англійсько-) мовний українець може мати сильне відчуття національної належності, але не знати мови й не бути членом культурної спільноти (скажімо, не знати літератури, історії свого народу, сповідувати не панівну, а іншу віру тощо).

Проблема національної ідентичності розглядається в сучасних дослідженнях переважно у двох основних формах: як етнонаціональна ідентичність, основу якої становить той або інший етнос і його культура, і як ідентичність соціальнополітична або громадянська.

Дж. Фішман (1991) підкреслював культурну значущість мови для етнічної ідентифікації. Між тим це не означає, що ідентичність може зберігатися в якомусь чистому, незмінюваному вигляді. Це також не означає неминучого зв'язку певної мови з певною ідентичністю. Швидше, мова, яка традиційно пов'язана з певною ідентичністю, розглядається як значущий ресурс для етнокультурної ідентичності як на рівні соціальної інтеграції, так і соціальної ідентифікації.

За твердженням М. Кубаєвського, «в ході індивідуального розвитку через використання мови, кожна людина долучається до національної свідомості – спільного знання, і лише завдяки цьому процесу стає можливе формування самоідентичності. Мова відтворює спогади, бажання, прагнення, котрі є спільними для всіх представників нації, її різних поколінь, тому мовна суголосність активізує спільність національного життя, відіграє роль своєрідної матриці досвіду, думок, переживань і мрій минулих поколінь, постає як свідок їх змагань, здобутків і долі» (Кубаєвський М., Лук'яненко С., 2009, с.58-68). Отже, національна ідентичність та самосвідомість як продукт соціалізації формується та змінюється через мову та завдяки їй.

Узагальнюючи, можна сказати, що національна свідомість формується, змінюється та актуалізується у мові, яка є універсальним засобом співвідношення індивіда як представника певної етнонаціональної групи.

1.3. Національно – культурний компонент НМКС і способи його вираження при перекладі художнього твору, зокрема в корейському романі Лі Мін Чжин «Дорога в тисячу лі»

Традиція є формою збереження ідентичності, а дослідження питання корейської культурної ідентичності включає і розгляд проблем та передумов існування корейських регіональних традицій у світі, що глобалізується.

Аби зрозуміти та проаналізувати звичаї та традиції корейського народу, перш за все слід звернутися до традиційних корейських цінностей, які збереглися на корейському півострові ще з давніх часів.

До основних, корейських духовних цінностей, що склалися історично, можна віднести: 1) вірність государю та державі; відносини государь – підданий, що певним чином накладається на сучасні реалії; 2) шана до старших, шана до вчителя; відносини батько син; 3) відданість сім'ї та культ предків; 4) подружня вірність; 5) відданість та вірність друзям. Викладені цінності беруть свій початок із конфуціанства, тому не дивлячись на популярність християнства в Кореї, повсякденне життя та культура корейців пронизані духом конфуціанської філософії.

Ще однією не менш важливою подією в житті корейця є святкування першого року життя дитини *돌잔치*. Батьки заздалегідь кропітливо готуються до святкування. В минулому дитяча смертність мала надзвичайно високий показник, і малюки часто помирали, навіть не доживши до першого дня народження, тому ця межа почала вважатися надзвичайно важливою, як для самої дитини, так і для батьків: *칠주 후 아기는 열병으로 사망했다. 둘째 아이는 얼굴도 예쁘거니와 다리도 건강했지만 돌잔치를 축하하기에 전에 설사병으로 세상을 떠났다.* – Через сім тижнів малюк помер від лихоманки. Її друга дитина

мала прекрасне личко та здорові ноги, однак вона також померла від діареї, перш ніж вони встигли відсвяткувати першу річницю її життя.

На це свято спеціально шили святковий костюм *항복* – національний корейський одяг, який батьки також намагаються зберегти на довгу пам'ять.

Однією з найважливіших частин святкування є столик іменинника, на який виставляються різноманітні предмети та подарунки. В назначений час гості збираються навколо столу і спостерігають, що ж обере іменинник, від цього буде залежати, як в подальшому складеться доля дитини. Кожен предмет має своє значення. На стіл обов'язково виставляють *떡* – галушки з клейкого тіста, зазвичай готуються із рисового борошна; *콩* – рис або боби; *쌀* – рис; *책* – книжка; *연필* – олівець; *가위* – ножиці, *실* – нитка, *바늘* – голка (для дівчаток); *검* – меч, *화살* – стріли (для хлопчиків); *돈* – гроші.

Так як в давні часи корейці були схильні одухотворювати і наділяли душею навколшні предмети, вважалося, що вибір дитини визначає її подальшу долю.

돌잔치에서 아기 솔로몬은 붓과 끈, 파자를 아랑곳하지 않고 바삭바삭한 엔을 움켜쥐었다. 이걸 변영하는 삶이 그를 기다리고 있음을 의미했다. – На першій церемонії народження малюк Соломон схопив хрумку йєну, не звернувши уваги на щітку, струну та печиво. Це означало, що його чекає заможне життя.

В подібних моментах і прослідковуються загальні риси, в яких проявляється сутність корейського етносу, його культура та цінності.

Що стосується пошани старших та культу предків, то саме з цим пов'язані невід'ємні поклони батькам, старшим, а також людям, вищим за статусом: *선생님은 내 딸의 목숨을 구할 것이다. 목사께서는 내 딸을 돌본다면 저는 평생 목사에게 빚을 지게 될 것이다. – 그녀는 몸을 숙이고 머리가 노란색 바닥에 거의 닿지 않았고 눈물이 눈에 나타났다. – Ви врятуєте життя моїй доньці. Якщо піклуватиметеся про неї, я буду вашою боржницею до кінця свого життя. – Вона низько вклонилась, її голова ледве торкалася жовтої підлоги, на очах виступили сльози;*

당신들은 왔다. – 담임목사가 바닥에 앉은 자리에서 일어나며 말했다. 그는 북부 억양으로 말했다. – 앉아. – 찬진과 손자가 깊이 절을 했다. – *Ви тут, – промовив старший пастор, піднімаючись зі свого місця на підлозі; він говорив з північним акцентом. – Проходьте. Чанджин та Сонджа глибоко вклонились; 손자들 사이에 땅바닥에 주저앉아 있던 찬진이 일어나 한소에게 절을 했다. – Чанджин, котра сиділа на землі між онуками, встала і поклонилась Хансо.; поминання померлих предків на початку святкування, а також частування зі святкового столу похилим людям, які не змогли прийти.*

Сьогодні частина звичаїв та обрядів вже забута, а інша трансформувалася відповідно до сучасного життя, але, тим не менш, загальні риси, властиві традиційним обрядам зберігаються і до сьогодні, зберігаються та передаються з покоління в покоління.

Об’єктивно розглядаючи корейську національну традицію, з одного боку бачимо політичну та етнічну власне корейську традицію, а з іншого боку, вплив імперських культур – японської та китайської, а також відображення їх тривалої взаємодії.

В основі формування етнічної свідомості та культури в якості рушійних механізмів поведінки людини лежать як вроджені, так і набуті в процесі соціалізації фактори – культурні стереотипи, які засвоюються з моменту, як тільки людина починає ідентифікувати себе з певним етносом, певною культурою та усвідомлювати себе їх частиною.

Культурна сфера певного етносу включає в себе ряд елементів стереотипного характеру, які, як правило, не сприймаються носіями іншої культури; ці елементи окреслюються лакунами: все, що в інокультурному тексті споживач помітив, але не розуміє, що здається йому дивним та потребує інтерпретації, слугує сигналом наявності в тексті національно-специфічних елементів культури, в якій створено текст, а саме лакун.

Стереотип поведінки – найважливіший серед стереотипів, він може переходити в ритуал. Та і взагалі, стереотипи мають багато чого спільного з традиціями, міфами, ритуалами, але від останніх відрізняються тим, що

традиції і звичаї характеризуються об'єктивною значимістю, відкритістю для інших, а стереотипи залишаються на рівні прихованих домислів, які існують в середовищі «своїх».

Наведемо приклад: 그는 한국인이어서 일본인의 견해로는 열등하고 위험한 부족에 속했다. 어떤 상황에서든 한국인은 잠재적 안정을 파괴자로 여겨졌다. – Він був корейцем і належав, на думку японців, до нижчого та підступного племені. В будь-якій ситуації корейці вважалися потенційними порушниками спокою;

내가 미국에 살 때 사람들은 일반적으로 아시아인에 대해 '우리는 다 중국어를 말하고 아침에 초밥을 먹어'라고 되지도 않는 소리를 했다. – Коли я жив в штатах, люди зазвичай патякали дурниці про азіатів в цілому: як ми всі говоримо китайською та їмо суші на сніданок.

Важливу роль у створенні стереотипних національних образів відіграють ідеї, що супроводжують елементи тексту. Інакше кажучи, автор розглядає інформацію та прийоми її подачі, за допомогою яких у читачів формуються стереотипні уявлення про свою та інші нації, що функціонують та поширюється у суспільстві, виходячи із актуальних політичних та ідеологічних міркувань, настроїв, переконань, цілей і завдань, які є основою даного суспільства.

Порівняння є ще одним компонентом оцінної діяльності з одного боку, і універсальним способом переосмислення значення слів з іншого. Ряд дослідників зазначають, що традиційно, порівняння вважається найпростішим мовним засобом створення образності у художній літературі. За допомогою цього мовностилістичного засобу виражається національно-культурна специфіка ментальності й характеру будь-якого етносу. Саме така специфіка порівняння зумовлює його актуальність.

Оскільки кожна нація має своє уявлення про дійсність та навколишній світ, сприймаючи навколишнє середовище відмінно від інших націй, порівняння віддзеркалюють світ кожного етносу по-різному, відображаючи культурний компонент, притаманний певному народу.

Роман корейської письменниці Лі Мін Чжин «Дорога в тисячу лі» відзначається неповторністю, оскільки у ньому перетинаються різні національно-культурні традиції, зокрема корейська та японська. Порівняння як ніщо інше відображає авторський світогляд, його культуру та національний компонент.

Дослідження способів передачі порівняння з корейської на українську мову визначається вагомою роллю, яку оцінність відіграє в семантиці порівняння та сучасними вимогами до перекладів художньої прози, коли йдеться не лише про передачу змісту оригіналу, а й про оптимальне відтворення емоційно-експресивної оцінки, інформативності, образності вислову тощо.

Мова Лі Мін Чжин відзначається образним характером. Цьому сприяє широке використання художніх засобів, таких як метафора чи метонімія. Використовуючи їх, авторка виражає основні поняття, що важливі для її картини світу. Будь-яка з цих особливостей має різні прояви, і лише при їх метафоричному зображенні є можливість передати нюанси, що у своїй сукупності становлять важливі поняття, закладені у свідомості певного національно-культурного угруповання.

Тому до основних проблем перекладу стійких порівнянь можна віднести наступні:

- 1) Приналежність порівнянь корейської та української мов до різних стилістичних пластів лексики;
- 2) Національна специфіка образу порівняння;
- 3) Різні асоціації, експресивність і оцінка, вміщені в образі порівняння;
- 4) Втрати фонетичних евфонічних засобів.

Образність є однією з найважливіших характеристик стійких порівнянь. Найменше проблем виникає з універсальними для корейської та української культур порівняннями. Але ця група є вельми нечисленною унаслідок значної розбіжності внутрішньоструктурних ознак корейської та української

мов. Найскладніше перекладати порівняння, що містять національно-специфічний образ, який може бути 1) незнайомий культурі перекладу, або 2) інакше інтерпретуватися. Такі міжкультурні ускладнення вимагають особливого розгляду і вироблення спеціальної стратегії з подолання труднощів при перекладі.

До національно-специфічних відносяться, перш за все, порівняння, образи яких характеризуються яскраво вираженим національним колоритом (взьмемо за основу приказку *«шукати голку в копиці сіна»*. Корейський аналог звучатиме як: *«서울 가서 김 서방 찾는다 – шукати Кіма в Сеулі»*. Ключовим моментом, який становить і головну трудність під час перекладу чи пошуку еквіваленту є, власне, згадка якогось «Кіма». Справа в тому, що дане прізвище є найпоширенішим в Кореї, тому знайти якогось конкретного Кіма лише за прізвищем достатньо проблематично, подібно до того, як шукати маленьку голку серед купи сіна), і по-друге, порівняння, образ яких схожі на рівні плану виразу, але розрізняються по своєму змістовному наповненню і асоціаціям.

У випадку з реаліями проблема очевидна, і при перекладі обирається стратегія для її вирішення (калькування образу, описовий переклад або супроводження реалії лінгвокультурологічним коментарем).

Переклад вважається адекватним і еквівалентним, якщо вдається зберегти не тільки фактичну, але і експресивну, емоційну, оцінну інформацію, тобто передати як денотативне, так і конотативне значення слова або виразу: *열병처럼 흔들어 – затремтів як в лихоманці*.

Умови і закономірності перекладу на українську мову багато в чому визначаються схожістю і відмінностями у структурі і принципі побудови порівняльного обороту, у емоційно-оцінних асоціаціях порівнянь в мові оригіналу і мові перекладу, у соціально-культурній частоті вживання.

Використання калькування як прийому, виправдано тоді, коли інформація, що передається порівнянням еквівалента на семантичному, емоційному, стилістичному рівнях. Проте часто перекладачі зловживають

калькуванням, використовуючи його навіть тоді, коли воно недоречне в українському тексті: володіє іншим асоціативним потенціалом, пов'язано з приписуванням образу порівняння інших властивостей і якостей.

Використання аналога при перекладі характерний для таких порівнянь, образна основа яких відрізняється в корейській та українській мовах. Такий спосіб перекладу продуктивний в тих випадках, коли початковий образ не здатний викликати у читача тих асоціацій, які виникають у корейськомовного читача, і вимагає заміни з об'єктивних причин.

Отже, ефективність передачі порівняння як інформаційно насиченої одиниці залежить від того, якою мірою переклад зберігає закладену в початковому тексті інформацію: 1) об'єктивну, що відображає якийсь фрагмент реальної дійсності; 2) експресивну, емоційну і естетичну (здатність порівняння викликати у читача певні відчуття чи емоції через яскраву образність, що лежить в основі порівняння); 3) стилістичну (співвіднесення порівняння до того чи іншого функціонального стилю або підстилю).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Кожна мова відображає певний спосіб сприйняття та влаштування світу, або «мовну картину світу». Наявні в мові значення складаються в певну єдину систему поглядів, певним чином колективну філософію, яка приймається в якості обов'язкової для всіх носіїв мови. Властивий даній мові спосіб концептуалізації дійсності певною мірою універсальний, певною мірою національно специфічний, в зв'язку з чим носії різних мов можуть бачити світ по-різному, через призму власних мов.

Мова через систему своїх значень та їх асоціацій змальовує концептуальну картину світу в національно-культурні кольори, тому мовна картина світу кожного конкретного народу є фактом його національно-культурного спадку та має унікальну специфіку.

Феномен національно-культурної специфіки прослідковується на всіх мовних рівнях. Найяскравіше він проявляється в комунікативних ситуаціях

мовного етикету, в лексикології (зокрема у фразеології), в стилістиці. Особливі можливості відображення національно-культурної специфіки має текст, в якому національна мова найбільш повно представлений в багатстві та різноманітті.

Такі художні твори широко і конкретно відтворює мовну діяльність людей – представників даної нації. За допомогою мови передаються процеси їх мислення, виражаються почуття. Істотну роль в художній та, зокрема, в літературній мові з точки зору передачі країнознавчо цінної інформації відіграють мовні одиниці з національно-культурним компонентом семантики. Безеквівалентна, фонові, конотативна лексика, фразеологізми, афоризми тощо, будучи носіями та джерелами національно-культурної інформації відносні з країнознавчою основою художнього тексту, прагматично чи проективно виражають його країнознавчий потенціал.

В основі світосприйняття кожного народу лежить своя система предметних значень, соціальних стереотипів, когнітивних схем, відбитих у культурних національних кодах, відтак свідомість завжди етнічно обумовлена. Виразними експонентами культурно позначеної інформації є усталені словесні комплекси як регулярні комбінації словесних знаків.

У процесі сприймання етнокультурної інформації актуалізуються лексичні й фразеологічні одиниці, мовні й ментальні стереотипи, фонові знання, відтак уся етномовна свідомість комунікантів. Національна мова постає своєрідним етнокультурним симбіозом, який породжує необхідність і потребу в лінгвалізації прямих і прихованих народних образно-емотивних смислів.

Етнолінгвістичне моделювання світу – це перш за все створення власне ціннісно-сміслового образу світобудови, продукованого мовними засобами, що відображають її культуру. Реконструкція етнічної картини світу корейського народу спрямована на виявлення типових народних уявлень, носіями яких є символи як етнокультурні еталони світосприйняття. Етнокультурна природа корейської мови являє собою лінгвістичний діапазон

культурно значущих складових народного менталітету як перетин національного й мовного кодів у межах різних ідіоетнічних категорій. Етнокультурні знання, об'єктивовані мовними одиницями, певним чином упорядковують концептуальну й мовну картини світу.

Етномовна природа слова криється в етномовній пам'яті, а метафоризація – у глибинах національної свідомості. Це є передумовою створення зразків національної мовотворчості. Збереження у змісті фольклорних і художніх текстів звичаїв, обрядів, повір'їв, народних ритуалів відтворює міфічний світогляд корейського народу.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНО – КУЛЬТУРНОГО КОМПОНЕНТА ТА СПОСОБИ ПЕРЕДАЧІ ЕТНОМОВНОЇ СПЕЦИФІКИ РЕАЛІЙ, ЩО ВЖИВАЮТЬСЯ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

2.1. Специфіка перекладу етнолексики, етнофразеології та особливості відтворення їх стилістичного навантаження та помилки при перекладі, які спричинюють втрату прагматичного потенціалу тексту

Рефлекси лінгвокультурної взаємодії народів являють собою своєрідні сегменти етнічної картини світу, яка знаходить своє вираження, перед усім, в етнімічній лексиці. Етнімічність в мовній свідомості викликає певні набір ціннісних характеристик, певну модель дій, певні правила побудови відносин, концепт, стереотип чи міфологему.

Сучасні дослідники визначаючи «етнічне» у всьому різноманітті проявів та розкриваючи можливості його вираження в мові, особливого значення надає таким поняттям, як етнічна картина світу та етнічна самосвідомість. Концепція етнічної картини світу ґрунтується на тезі власного бачення навколишнього світу окремими народами. Лінгвокультурним вираженням етнічної самосвідомості є фразеологізми, прислів'я та приказки. Рефлекси лінгвокультурної взаємодії народів – сегмент етнічної картини світу. Етнімічна лексика присутня у багатьох мовах та обов'язково бере участь у відображенні матеріального світу.

Як вказує І. Кобозева (2000), «задача виявлення стереотипів національних характерів може бути зведена до завдання виявлення конотацій у етнімічній лексиці.» (с. 352). Формування і розвиток етноконотацій – процес, який знаходить відображення у будь-якій мові.

Як відмічають О. Березович та Д. Гулик, «причини утворення певних конотацій у етнімічній лексиці мають екстралінгвістичний характер: вони пов'язані з історичним, політичним, релігійним та психологічним контекстом існування даних лексем та їх референтів. Всі ці екстралінгвістичні причини дають

поштовх формуванню конотацій етнонімів, які можуть закріплюватися в них узуально, перетворюючись на семантичне ядро похідних та фразеологічно пов'язаних значень».

Використання етнонімів у фразеологічному фонді корейської мови має багато специфічних рис та особливостей, як в аспекті теорії номінації, так і з точки зору оціночної конотації. Ця специфічність зумовлена фактами, які склалися історично, своєрідністю культурного спадку народу та культурно-мовною пам'яттю. Фразеологізм відображає метафоричність, образність, експресивно-емоційне забарвлення, приказковість, міфологізми тощо.

Узагальнюючи сказане вище, можна стверджувати, що фразеологізм є складним і суперечливим явищем у порівнюваних мовах. Дійсність, що відображається в мові поступово змінюється, так само як і пласт етнофразеологізмів: або руйнуються негативні стереотипи, і деякі фразеологізми виходять із ужитку, або змінюється компонентний склад фразеологізмів, чи на певному історичному етапі перевага надається тому чи іншому варіанту фразеологізму.

Для того, аби адекватно перекладати той чи інший текст, необхідно знати етнокультурні особливості народу та мови, з якої здійснюється переклад. Основною проблемою теорії перекладу на сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки є проблема передачі комунікативного ефекту мовою оригіналу. У рамках цієї проблеми особливий інтерес викликає питання перекладу стилістично забарвлених словникових одиниць.

По-перше, є два основні способи, якими послуговується перекладач: прямий та функціональний (непрямий) переклад.

Прямий переклад включає такі прийоми, як транскрипція, транслітерація, калькування та семантичний неологізм. Функціональний переклад включає еквівалентний, функціональний аналоговий та описовий переклади. Що стосується першого способу, то він рідко використовується при перекладі безеквівалентної лексики, оскільки це порушує принципи

адекватності перекладу та звичані норми мови перекладу. Однак бувають випадки, коли вибір цього способу перекладу є єдино правильним.

Звичайно, кожен окремий випадок залежить від контексту. Перекладачі також часто вдаються до непрямих методів перекладу або перекладацьких трансформацій. Їх основна функція – створити лексично адекватний переклад тексту за відсутності мовного (словникового) відповідника. Слід також зазначити, що адекватний переклад неможливий без урахування стилістичної сторони оригіналу, оскільки переклад створює стилістичний аналог тексту оригіналу.

Ототожнюючи етнолексику з безеквівалентною можна зробити висновок: така лексика є призмою національно-культурних особливостей мови; називає такі поняття і явища в сфері певної культури, які не властиві іншим.

Як зазначають Д. Попова та А. Стернін (2002), «умови життя та побуту народу сприяють виникненню понять, що принципово відсутні у носіїв інших мов. Відповідно, в інших мовах немає й однослівного словникового еквівалента для їх передачі» (с. 5-16).

Щодо трактування подібної лексики при перекладі, зазвичай використовують пряму демонстрацію відповідних реалій. Під реаліями розуміємо корейський побут, культуру, традиції і звичаї тощо.

С. Влахов та С. Флорін (1980) представляють наступні способи перекладу фразеологічних одиниць з мови оригіналу на мову перекладу (с. 71-98):

- 1) переклад фразеологізмів за допомогою еквівалентів мови перекладу;
- 2) переклад фразеологічних одиниць за допомогою аналога мови перекладу;
- 3) переклад усталених виразів за допомогою нефразеологічних мовних засобів, якщо в мові оригіналу немає ні еквівалента, ні іншого варіанту фразеологізмів.

Що стосується помилок, які можуть допускатися при перекладі, до них відносяться:

1) Нерозуміння (непарвильна інтерпретація) культурноих фактів: незнання реалій матеріальних та культурних цінностей, субкультури, неправильним відображенням сигніфікативних конотацій;

2) Неправильна установка на переклад: недостатня культурно-прагматична адаптація, або навпаки, надмірна культурно-прагматична адаптація;

3) Недостатнім рівнем володіння перекладацькою технікою (винахідливістю): спотворенням характеру персонажів, невірним перекладом «мовних» власних назв, невдалим перекладом жартів, каламбурів тощо.

В. Виноградов (2004) вважає, що найкращий та найточніший переклад фразеологічних одиниць – переклад фразеологізму фразеологізмом. Саме такий адекватний переклад забезпечує рівноцінну відповідність у відтворенні фразеологічних одиниць. На жаль, не завжди можливо зробити адекватний переклад фразеологічної одиниці фразеологізмом, тому що в мові перекладу може не існувати зафіксованого рівнозначного відповідника взагалі або він є, але не відповідає стилістичним вимогам (с. 167). Отже, фразеологізми забезпечують зв'язність тексту, надають експресивності, завдяки яким текст набуває цілісності та емоційної забарвленості.

Згідно з лінгвістичними теоріями перекладу, завдання перекладача полягає в тому, щоб максимально точно передати текст оригіналу мовою перекладу. При цьому, як зазначає лінгвіст Л. Бархударов, (1975) «під час перекладу неминучі втрати, тобто наявна неповна передача значень» (с. 198).

2.2. Особливості відтворення національного колориту при передачі назв реалій, власних назв, тропів тощо

Задля глибшого розуміння корейської мовної картини світу, найбільш дієвим буде спостереження не за зовнішніми реаліями, денотативне значення

яких відображає своєрідність національної картини світу, а за відмінностями внутрішньої форми слів, їх означень та понять в різних мовах світу.

Зв'язок між мовою та культурою більш детально прослідковується у реаліях. Слова-реалії також можуть бути частиною безеквівалентної лексики, що використовуються на позначення матеріальної культури, що формують номінативне значення слова.

Розберемо поняття реалій на прикладі твору Лі Мін Чжин «Дорога в тисячу лі» та корейських слів повсякденного вжитку:

1. Предметні реалії: 상 – *стіл*, 바구니 – *корзина*, 인형 – *лялька*, 옷 – *одяг*, 대접 – *миска*, 세면기 – *умивальник*.

1.1. Географічні реалії та топоніми: 부산 – *Пусан*, 한국 – *Корея*, 영도구 – *Йондогу*, 일본 – *Японія*, 만주어 – *Маньчжурія*, 오사카 – *Осака*; назви об'єктів, що пов'язані з діяльністю людини: 어획 – *улов*; ендеміки, тобто види рослин та тварин, що поширені на відносно невеликій території, які відповідно позначаються зоонімами та дендронімами: 오징어 – *кальмар*, 명태 – *сайда*;

1.2. Етнографічні реалії: поняття, які відносяться до побуту та культури народу: побутові: 주전자 – *чайник*, 베개 – *подушка*; назви понять мистецтва та культури; етнічні поняття (назви племен тощо); гроші: 원 – *вона*, 엔 – *йєна*. Сюди також відносяться традиційні національні предмети одягу, назви житла, меблів, посуду тощо;

1.3. Суспільно-політичні реалії: поняття, пов'язані з адміністративно-територіальним строєм: 도 – *провінція*; назви органів влади, організацій, звань, титулів, каст: 양반 – *назва в традиційній Кореї найвищого прошарку населення*.

2. Часові реалії: 아침 – *ранок*, 옛날 – *давним-давно*, 오늘밤 – *цієї ночі, цього вечора*.

2.1. Сучасні реалії, які вживаються певним мовним колективом та позначають поняття, які функціонують в даний час: 양복 – *європейський костюм*;

2.2. Історичні реалії, які позначають поняття, характерні для минулого певної соціальної групи: *왕* – *король*, *황제* – *імператор*.

Говорячи про особливості певної мови варто розглядати свої та чужі реалії, які в свою чергу поділяються на національні (відомі всім жителям держави, всьому народу), локальні (що належать одному діалекту), мікролокальні (характерні для певної місцевості).

Розглядаючи кілька мов, можна виділити регіональні реалії (наприклад, *왕* – *король*, міфологеми «Нефритовий імператор», що однаково прийняті в Кореї та Китаї) та інтернаціональні, що присутні в лексиці багатьох мов, що увійшли до їх словника, але зберегли вихідне забарвлення).

3. Побутові реалії.

4. Їжа, напої: *김치* – *закуска з маринованих овочів*, *술* – *алкоголь*, *보리차* – *ячмінний чай*, *밥* – *рис*.

4.1. Одяг: *한복* – *традиційний корейський одяг*.

4.2. Житло, меблі, посуд: *온돌방* – *кімната, де підлога з підігрівом*.

5. Реалії, пов'язані з мистецтвом та культурою: *서예* – *каліграфія*, *판소리* – *жанр традиційної корейської музики*.

5.1. Музика і танці: *탈춤* – *танець з масками*, *검무* – *танець з мечами*, *나비춤* – *танець метелика*, *화관무* – *танець з вінком з квітів*.

5.2. Музикальні інструменти: *가야금*, *방향* – *металофон*, *통소* – *продольна сопілка*.

Шляхи перекладу реалій зводяться до чотирьох основних способів: транслітерації або транскрипції, створення нового слова на основі вже існуючих в мові елементів, уподібнюючий переклад, який уточнюється в умовах контексту та гіпонімічний переклад (передача реалії тою мовною одиницею, яка має більш широке значення).

Переклад власних імен є одним із найскладніших питань художнього перекладу. Ця складність зумовлена двома проблемами: відсутністю конкретної теорії щодо перекладу імен та поточними тенденціями. Невизначеність щодо того, що робити, ґрунтується на різних думках щодо

значення власних назв. Тема «власних імен» є предметом особливої лінгвістичної науки – ономастики. Тим не менш, власні імена утворюють певну кагорту слів, які становлять справжню проблему для перекладача, особливо якщо немає зафіксованого зразка передачі власних імен на мову перекладу.

Переклад власних імен в художньому тексті має свою специфіку, оскільки вони являють собою невід’ємний елемент форми художнього твору, стилю письменника, є одними із тих засобів, що створюють художній образ.

Проте одна з найскладніших проблем, крім культурної референції, на які може натрапити перекладач, — це власні імена героїв. Вони можуть не мати прозорого сенсу, тобто не мати прямого перекладу, але зазвичай несуть семантичне навантаження створені їх роллю в розповіді. Крім того, перекладачі також мають труднощі через відсутність посібника, який міг би допомогти їм зрозуміти значення власних назв у тексті.

Таким чином, можна зробити висновок, що вибір способу передачі власних імен при перекладі залежить від ряду факторів, до яких можна віднести: тип власного імені, його походження та особливості фонетичної системи мови походження, ступінь його відомості.

Метафора та метонімія є найрозповсюдженішими прийомами в мовних зворотах як в українській, так і корейській мовах. Обидва тропи діють на основі взаємодії логічного та контекстуального значень лексичної одиниці.

Як відомо метафора і метонімія не прикрашають чи перебільшують значення якого-небудь виразу, а несуть в собі нове значення. Метафора заснована на принципах «схожості» двох понять, значень чи предметів, тобто в лінгвістичному сенсі дві лексичні одиниці мають хоча б один спільний елемент семантичного зв’язку. При цьому метафора приміняється лише до одного із задіяних елементів звороту «голодний як вовк». Тому роль метафори в мовних зворотах можна розглядати як переважно суб’єктно-оцінну. І в зв’язку з безліччю різних асоціацій, що застосовуються до одного

й того семантичного компоненту, превалює велика поширеність метафори порівняно з метонімією.

Метонімія ж побудована на взаємодії між двома значеннями, поняттями чи предметами, тобто ґрунтується на їхній «суміжності» в екстралінгвістичній сфері. У лінгвістичному сенсі загальний семантичний елемент не є необхідним, але при цьому взаємозв'язок образів референтів не виключається. Таким чином, роль метонімії можна розглядати як символізуючу, що характеризує два взаємопов'язані значення, поняття, предмети.

Труднощі для перекладача зводяться до того, аби передати сенс та зміст з максимальною точністю та з урахуванням особливостей власної національної культури, які могли б посприяти сприйняттю читача тексту перекладу. Основою передачі метафори і метонімії в різних мовах, можуть бути універсальні поняття, засновані на загальнолюдських уявленнях про реальність або специфічні поняття для окремо взятої культури, тобто засновані на уявленнях, властивих лише носіям даної культури, які носіям іншої культури можуть бути незрозумілими.

Семантичні труднощі перекладу тропів включають невідповідність між асоціативним рядом, закріпленим за корелятом тропу в мові оригіналу та мові перекладу; наявність або відсутність у мові перекладу синонімів, які б передавали стилістичне забарвлення та основні конотації корелята; невідповідність обсягу експресивно-образної, емотивної та оцінної інформації між оригіналом та перекладом.

Отже, незважаючи на тотожність номінативної функції стертої метафори оригіналу й нейтрального перекладу, навряд чи ми можемо говорити про адекватне передання експресивної функції. У такому перекладі відбувається послаблення метафоричної образності і експресивної інформації, закладеної автором. Саме тому, виходячи із окреслення основних труднощів перекладу тропеїки концептуальної моделі, головною вимогою стосовно відтворення метафоричних образів оригіналу українською мовою стає

адекватність перекладу. Під адекватним перекладом ми розуміємо передачу стилістичних та експресивних відтінків оригіналу за допомогою застосування перекладацьких трансформацій. Таким чином, адекватним вважаємо переклад, у результаті якого досягається вербальна, образна та концептуальна відповідність створеного автором образу.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У процесі перекладу перекладач може відчувати себе нездатним забезпечити зрозумілий переклад для іноземного читача. Проблема виникає не на рівні передачі певних понять, а точніше на рівні передачі контексту, створеної автором атмосфери та тематичного універсуму твору, щоб викликати однакові реакції та ті самі емоції у потенційного читача.

В процесі художнього перекладу дуже часто виникають помилки, що заважають адекватно сприймати носіями мови перекладу художнього твору. В більшості випадків через незнання перекладачем особливостей матеріальних та культурних цінностей мови перекладу, з'являються буквалізми, що не мають сенсу, які сприймаються читачами перекладу як щось зовсім незрозуміле.

Національно-культурні-сособливості, що знаходять відображення у вихідному тексті через значення мовних знаків, завдяки певній національній специфічності, створюють додаткові труднощі для перекладача, що називають лінгвоетнічним бар'єром. Вирішуючи дану проблему, перекладачі інколи вдаються до надмірної адаптації, коли читач майже повністю занурюється в атмосферу твору, шляхом повної культурно-етнічної трансформації художнього тексту, або навпаки, перекладають твір занадто буквально, дослівно, що інакше іменується недостатньою адаптацією.

Специфіка корейської мови полягає, в першу чергу, в широкому використанні тропів і фігур мови, основними з яких є порівняння, метафора, персоніфікація, метонімія, гіпербола. Переклад їх на українську мову містить в собі ряд труднощів, оскільки створення образності в українській та

корейській мові часто не збігається через розбіжності їх менталітетів і культур, і це потрібно враховувати при перекладі. Однією з найбільш поширених проблем при перекладі реалій, троп, власних назв є знаходження адекватного еквіваленту. Перекладацький еквівалент також є вторинним по відношенню до тексту оригіналу. За визначенням, еквівалентним є те, що рівнозначне іншому, повністю його замінює. Замінити ж, можна лише те, що існує поза образом, що його заміщує та історично – до нього. А, отже, і поняття образу, і поняття еквіваленту співвідносяться з вторинними об'єктами, що заміщують деякі первинні.

Ми виявили, що з метою досягнення емоційності і виразності тексту часто потрібно вдаватися до певних трансформацій, основними з яких є об'єднання речень, модуляція, граматична заміна, компенсація, а також до таких перекладацьких прийомів, як опущення, додавання, переміщення.

Зміст перекладацьких трансформацій полягає у збереженні інформації, призначеної для передачі, в той час коли перекладацькі деформації спотворюють зміст оригіналу. Деформація семантики має на меті усунути елементи, які перешкоджають розумінню змісту повідомлення, більше того, реципієнту пропонуються факти з його власної культури, за якими у нього закріплені культурні стереотипи та асоціації, і які сприяють адекватній передачі прагматичного аспекту тексту.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Питання перекладу художніх творів з адекватним відтворенням національного колориту у перекладах художньої літератури досі залишається одним із найгостріших в лінгвістичній та, зокрема, перекладацькій діяльності.

Досить тривалі дослідження в області міжкультурних та міжнаціональних взаємовідносин показують, що кожен народ, пізнаючи реалії середовища, що їх оточує формує власну уяву про них, що в свою чергу відбивається в мові, та формують таким чином картину національного мовного колориту.

Подібні відмінні риси з'являються на всіх рівнях мови, включаючи лексичний, а слова і словосполучення, що не мають ні повних, ні часткових словникових відповідників іншої мови, утворюють безеквівалентну лексику цієї мови. Найчастіше при перекладі художніх творів зустрічаються безеквівалентні лексичні одиниці з національно-специфічним забарвленням - реалії.

Стилістичний аспект перекладу необхідний перекладачеві, без нього вдалий переклад неможливий. Адже від того, як перекладач здатний передати сенс стилістичних одиниць і залежить переклад оригіналу. У своєму розумінні перекладач прагне „покрасити” авторський текст, послуговуючись різними прийомами, однак не завжди вдало. Однією з багатьох причин є особливість початкового слововживання. Іншою причиною, що викликає утруднення у перекладача, є національні особливості стилістичних систем різних мов. Безеквівалентні одиниці є особливими носіями культурної своєрідності народу.

Проте збереження національної своєрідності оригіналу у перекладі – першочергове завдання перекладача. Воно здійснюється не тільки за рахунок різних прийомів передачі інформації мовою перекладу, а й творчим відтворенням всього ідейно-художнього змісту твору, передачею світосприйняття автора, його стилю, манери письма засобами рідної мови.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що при виконанні художнього перекладу перекладач повинен ураховувати світогляд, культурне середовище та творчий задум автора, наблизити читача до атмосфери, в якій був написаний твір, стати «посередником» між читачем-реципієнтом мови перекладу та автором твору. Слова-релії відіграють важливу роль для створення певного колориту в творі художньої літератури. Тому при роботі з ними перед перекладачем постає важливе завдання збереження та правильної передачі їх національного забарвлення, лексичного значення, ролі та функції в тексті, не спотворити при цьому зміст оригінального твору та зробити текст перекладу максимально зрозумілим. Як засвідчують спостереження, за відсутності в цільовій мові та культурі певних реалій, неможливо повною мірою передати іншомовному читачеві той настрій, що був закладений у творі. Важливу роль відіграє прагматична адаптація, що вимагає знань культури та історії не тільки народу мови перекладу, але й мови оригіналу. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні лінгвістичної природи інших видів безеквівалентної лексики корейської художньої прози.

АНОТАЦІЯ

한 언어에서 다른 언어로 번역하는 과정은 구성 요소의 이름이 많기 때문에 다양하고 모호하다. 문학적 번역은 특정 유형의 번역 활동이다. 한국어로 작성된 텍스트를 번역 할 때 높은 수준의 국가적, 문화적, 시간적 특성을 고려해야 한다.

문학 번역에서 단어의 선택은 중요하고 표현적인 역할을 합니다. 예술적 스타일의 텍스트에서 우리는 종종 다양한 비유, 고고학, 변증법, 차용 및 기타 언어 시설을 찾다. 또한 예술적 텍스트를 번역할 때 문체적 특성을 고려할 필요가 있다.

문화적 차이는 번역이 어떤 종류의 명료도와 정확성을 달성하려면 고려해야 하는 많은 문제를 야기한다. 문학 번역 과정에서 종종 실수가 발생하여 원어민이 번역된 문학 작품을 적절하게 인식하지 못한다. 대부분의 경우 번역가가 번역 언어의 물질적, 문화적 가치의 특징에 대한 무지로 인해 무의미한 문자주의가 나타나 번역 독자가 완전히 이해할 수 없는 것으로 인식한다.

문학 작품의 주요 특징은 예술적 이미지가 의무적으로 존재한다는 것이다. 작품 번역을 시작하기 전에 작가의 의도를 완벽하게 재현하기 위해서는 예술적 이미지와 그 구조를 분석하는 것이 필요하다고 생각한다.

원본의 국가적 정체성을 보존하는 문제와 함께 그 역사적 시대를 전승시키는 문제도 있다. 문학 작품이 창작된 시대는 예술적 이미지에 일정한 흔적을 남긴다. 번역가는 항상 역사의 다른 시기에 만들어진 작품으로 작업해 왔다. 작품의 역사적 채색 보존을 달성하는 것은 원본의 문체 적 적응을 통해서만 가능하다. 문체 수단은 특정 시대의 작가에게 특정한 이미지를 구현하기 때문이다. 따라서 작품의 역사적 요소를 전달하는 문제는 언어적 요소의 한 범주에 국한되지 않고 문체적 수단의 전체 체계를 포괄한다.

문학 작품 번역의 문제를 고려한 결과, 문학 작품 번역을 시작하기 전에 그 특징, 즉 어휘, 의미 및 문체 수준에서 문학 본문의 구조를 분석하는 것이 필요하다고 말할 수 있다. 적절하고 전문적인 번역을 위해서는 한국과 우크라이나 문학 작품의 구조를 분석하는 것이 필요하다. 문학 작품에는 작품에서 탐구해야 할 예술적 이미지가 있으며 번역에서 올바르게 재생산된다는 점을 기억할 가치가 있다.

작품의 역사적 품미 전달 문제, 원본의 개별 독창성 관찰 문제, 시간 거리 전달 문제, 문학적 방향의 특징 전달 문제 등 뿐만 아니라 이러한 문제를 해결한다.

따라서 번역가는 문학적 기준에 맞는 번역을 하기 위해 특정 장르의 특성을 고려해야 한다.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бархударов Л. (1975). *Мова і переклад* – М.: Прогрес. С.198.
- Балібар, Е. (2006). *Ми, громадяни Європи? Кордони, держава, народ*. Курс. С. 218.
- Боднар А. (2005). *Взаємодія мовних і ментальних структур у формуванні національної самосвідомості*. // Наукові записки НаУКМА - Т. 47: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. С. 56-60.
- Вайсгербер Л. (1993). *Рідна мова та формування духу*. С. 232.
- Вежбицька А. (1997). *Мова. Культура. Пізнання*. – М.: Слово. С. 215.
- Виноградов В. (2004). *Переклад: Загальні та лексичні питання*. С. 167.
- Влахов С., Флорін С. (1980). *Неперекладне в перекладі*. // *Майстерність перекладу*, – № 12. С. 71-98.
- Гальбвакс М. (1994). *Соціальні рамки пам'яті*. С. 289 – 290.
- Гумбольдт В. фон. (1985). *Мова та філософія культури*. – М.: Прогрес. С. 397.
- Евсєєва Л. (2008). *Мовні стереотипи як частина мовної картини світу*. С. 96-99.
- Евсєєва Л. (2009). *Лакуни як показники специфіки етнічної свідомості та мовних картин світу*. С. 24-30.
- Іонова Ю. (1982). *Обряди, звичаї та їх соціальні функції у Кореї: середина ХІХ – початок ХХ*. С. 232.
- Кобозева І. (2000). *Конкретний приклад лексико-семантичного експерименту: виявлення стереотипів національних характерів через аналіз конотацій етнонімів* // Кобозева І. *Лексична семантика – 4-е вид-во*. – М.: Книжковий дім. “Ліброком”. С. 352.
- Козловець М. (2009). *Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: монографія*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка. С. 558.
- Комісаров В. (1990). *Теорія перекладу*. С. 184.
- Корнілов О. (2003). *Мовні картини світу*. С. 249.

Кубаєвський М, Лук'яненко С. (2009). *Концептні імплікації у вивченні взаємозв'язку ідентифікації й ідентичності* / М. Кубаєвський, С. Лук'яненко // *Психологія і суспільство*. С. 58-68.

М'яснянкiна Л. (2003). *Порівняння в системі образних засобів мови*. // *Вісник Львівського університету*. С. 80 – 85.

Пономарів О. (1993). *Тропи: порівняння. Стилiстика сучасної української мови*. С. 93.

Попова З., Стернін І. (2002). *Мова і національна картина світу*. С. 5-16.

Потебня О. (1996). *Думка й мова (фрагменти): Слово Знак Дискурс* Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст, за редакцією Марії Зубрицької. С.379.

Самчук, З. Ф. (2009). *Світоглядні основи соціально-філософського дослідження ідеології: проблема критеріїв та пріоритетів вибору*.

Сепір Е. (1993). *Вибрані праці з мовознавства та культурології*. – М.: Прогрес. С. 303.

Сміт Д. Ентоні. (1994). *Національна ідентичність*. – К.: Основи. С. 223.

Fishman J. (1991). *Endangered Minority Languages: Prospects for Sociolinguistic Research*

Joseph J. E. (2006). *Identity and Language* / J. E. Joseph // *Encyclopedia of Language and Linguistics*; – Second Edition. – Oxford : Elsevier Ltd. P. 486 – 492.

Mesthrie R. (2001). *Identity and Language* – University of Edinburgh, UK. Elsevier. P. 165 – 169.